

Ruske kolone v bližini predvojne poljske meje

Nemška armada okrog 300,000 vojakov beži pred Rusi proti poljski in rumunski meji. Sovjetske čete zasedle čez 1500 vasi in naselbin v sedmih dneh ofenzive. Ameriške čete zasedle italijansko vas po ljuti bitki z Nemci, kanadske pa pristaniščno mesto ob Jadranskem morju. Američani metali bombe na mesta v južozapadni Nemčiji. Pomorščaki okupirali japonsko letalsko bazo na Novi Britaniji

London, 3. jan.—Kolone prve ruske armade, kateri poveljuje general Nikolaj F. Vatutin, so prodirle do točke, ki je oddaljena samo deset milj od stare poljske meje, se glasi naznanilo iz Moskve. Zasedle so nadaljnjih 1500 vasi in naselbin na ozemlju, ki so ga Nemci zavzeli v prvem mesecu po invaziji Rusije.

Rusi so za petimi ostankov 22 nemških divizij, ki beže v zapadni smeri. Čez 4000 Nemcev je padlo v bitki z Rusi včeraj, ki prodirajo naprej na 200 milj dolgi fronti. V prodiranju v severozapadni smeri od Korostena ob železnici Kijev-Varsava so sovjetske čete zasedle Poljski, železniško križišče. Železniška postaja v Olevsku, nekaj milj zapadno od tega križišča, je zadnja pred poljsko mejo.

Na južni strani so Rusi okupirali Andrevič, petnajst milj severovzhodno od železnice Novograd-Volinski. Druga ruska kolona prodira proti tej železnici z južovzhodne strani.

Berdicev, strategično mesto, 25 milj severovzhodno od padlega Žitomira, je obkrožen. Nemška vojska posadka, ki se nahaja tamkaj, je v pasti in v nevarnosti uničenja. Na ozemlju pod Berdicevom se druge ruske vojske enote vale proti Kalinovki, železniškemu križišču, ki je oddaljeno samo 75 milj od rumunske meje.

Zavezniki stan. Nova Gvineja, 3. jan.—Čete seste ameriške armade so se izkrcale brez odpora s strani japonske sile na severnem obrežju Nove Gvineje, 115 milj nad Finschafenom, in okupirale letalsko ter mornarično bazo, se glasi poročilo iz glavnega stana generala Douglasa MacArthura. To dostavlja, da je akcija popolnoma presenetila sovražnika.

Poveljnika čet, ki so se izkrcali na Novi Gvineji, sta general Clarence Martin in polkovnik Slade N. Bradley.

London, 3. jan.—Anglijski bombniki so sinoči spet metali bombe na Berlin, se glasi naznanilo. To je bil že deveti bombni napad na nemško prestolnico od 18. novembra.

Drugi roji angleških bojnih letal in bombnikov so bombardirali francosko obrežje med Boulogno in Calaisom. Letalski minister poroča, da so letalci zmetali čez dva tisoč ton bomb na vojaške naprave in druge objekte na francoskem obrežju.

Diktator Hitler je v novoletni poslanici nemškemu ljudstvu priznal nevarnost zavezniške invazije zapadne Evrope, zaeno pa ga je opozoril, da v tej vojni ne bo zmagovalcev in ne poraženec, temveč le rešenci in uničenci. "Vprašanje je biti ali ne biti, kajti naši sovražniki so naznanili svoje cilje," je dejal.

Hitler je zvrnil delno krivdo za udarce in poraze nemških čet na ruskih frontah na italijanske izdajalce, obenem pa je naglasil, da je Velika Britanija prišla pod dominacijo Moskve. Edino Nemčija lahko reši Evropo pred boljševo poplavo.

London, 31. dec.—Nemška armada okrog 300,000 vojakov beži v neredu pred sovjetsko oboroženo silo proti poljski in rumunski meji. Prva ruska armada pod poveljstvom generala Nikolaja F. Vatutina se vala naprej

Bolgarska brigada se pridružila Titu

Partizani zdrobili
nemško kolono
pri Gorici

London, 31. dec.—Maršal Josip (Tit) Broz je naznanil, da se je bolgarska brigada pridružila jugoslovanski osvobodilni armadi, da so partizani pogladi nemške čete iz Banije in Koruna, hrvaških krajev, in razpršili bolgarsko vojaško enoto v bitki ob progi železnice Belgrad-Niš-Solun.

Drugi komunike iz glavnega stana osvobodilne armade trdi, da so partizani izgnali sovražnika iz hrvaških krajev in počistili ozemlje, dočim je macedonska partizanska enota razpršila bolgarske čete pri Djevdjelju, železniški postaji v bližini grške meje.

Kljub naporom za zblizanje med partizani in četniki generala Mihajloviča, vojnega ministra v jugoslovanski ubežni vladi, se prasko med njimi nadaljuje. V bitki pri Preboju, Bosna, so partizani ubili 76 četnikov in presekali železniško progo.

Partizanske enote, ki so udrele v severno Italijo pred dvema dnevnoma, so zdrobile nemško transportno kolono v bližini Gorice. Radiopostaja Svobodna Jugoslavija je naznanila, da so partizani osvobodili ozemlje v obsegu 41,000 kvadratnih milj, tretjino Jugoslavije.

Nemci preprečili puč proti Francu

Španski monarhisti
na delu

Washington, D. C., 31. dec.—Protifalastični elementi v Španiji so skušali že trikrat strmo glavi vladati diktatorja Franca, se glase poročila, ki so jih prejeli diplomatski krogi v Washingtonu iz zanesljivih virov. Zadnji puč, ki so ga nameravali uprizoriti ti elementi v novembru, so preprečili Nemci, ki so podpirali Franca, ko je strmoglavil republikanski režim v civilni vojni, ki je bila uvod v sedanjo svetovno vojno.

Središče zarotnikov proti Francovemu režimu je v Madridu. Najbolj aktivna grupa je monarhistična, ki skuša dobiti princa Juana iz Švice, kjer se nahaja v izgnanstvu. Ta ima oporo pri nekaterih generalih. Skupina generalov je nedavno podpisala petico za restavriranje monarhije.

Nobenega izgleda ni, da bi princ Juan prišel v Španijo iz Švice, dokler bodo slednji obkrožale nemške čete. Franco ima zaslonbo pri falangistih, članih edine priznane politične stranke.

Mnogi vplivni Španci so uverjeni, da Španija zaostaja v razpletu evropske politike. Prepričani so, da bo Nemčija poražena v tej vojni in imeli bi radi besedo na mirovni konferenci, ki se bo morala baviti s problemi rekonstrukcije Evrope in povojne trgovine.

MacArthur. Okupacija je bila izvršena po preteku petih dni od izkrcanja pomorščakov na Novi Britaniji.

Poročilo dostavlja, da je več sto Japoncev padlo v bitki s pomorščaki, dočim so ameriške izgube neznatne. Z letališča, ki so ga pomorščaki zasedli, bodo ameriška bojna letala uprizarjala napade na japonske mornarične in letalske baze na drugih otokih.

BRATOVŠČINE SE NOČEJO POGAJATIZVLADO

Voditelji kritizirajo
Rooseveltovo
administracijo

ZAVLAČEVANJE
IZRAVNAVE SPORA

Washington, D. C., 31. dec.—David B. Robertson, predsednik bratovščine kurjačev, Harry W. Fraser, predsednik bratovščine izprednikov, in Thomas C. Cashen, predsednik bratovščine kretničarjev, so izjavili, da se ne bodo pogajali s predsednikom Rooseveltom in uradniki vladnih agencij glede izravnave meznega spora in o predlogu glede zvišanja plače do prihoda njega četrtka, ko se bodo sestali z drugimi uradniki bratovščin na konferenci v Washingtonu.

Izjavili so, da so potrebne nadaljnje diskuzije pred sprejetjem predloga glede zvišanja plače in o izravnavi meznega spora v soglasju s provizijami železniškega zakona, ki določajo pogajanja. Ta se lahko vrše kadar koli po obvestilu v dobi tridesetih dni. Voditelji bratovščin so objavili deklaracijo z ostro kritiko postopanja Rooseveltove administracije v konfliktu. Deklaracija trdi, da je Rooseveltova administracija odgovorna za zavlačevanje pogajanj, ker je odredila zasego železnice, da odvrne pretečo stavko na železnicah.

Voditelji omenjenih bratovščin so pojasnili svoje stališče potem, ko jih je vojni departement obdolžil, da niso preklicali stavke, temveč jo le odložili. Neki uradnik tega departementa je dejal, da bodo morali oni prevzeti odgovornost za posledice. Železnice ne bodo vrnjene lastnikom, dokler se konflikt ne izravna.

"Od 23. decembra do sestanka z generalom Somervellom 29. decembra ni administracija storila nobenega koraka za izravnavo konflikta," se glasi deklaracija. "Mi in drugi reprezentantje bratovščin smo čakali pet dni v upanju, da bo administracija podvela potrebne korake, kar pa se ni zgodilo. Železniške kompanije gradijo ogromne profite in naše stališče je, da morajo železničarji dobiti majhen delež teh profitov. Administracija ni izpolnila dane obljube glede kontrole cen. Te še vedno naraščajo in zahteve glede zvišanja plače so upravičene."

Premier Tojo prišel v nemilost

Japonska čuti
posledice porazov

Čungking, Kitajska, 31. dec.—Znamenja so se pokazala, da je prišel premier Hideki Tojo v nemilost in sramoto, da je njegova prestizj omanjan in da je njegova vlada na šibkih nogah. Vzrok je, ker ni mogel vzdržati neupravnih verige japonskih zmag od začetka vojne.

To dejstvo naglasila vodilni tajski list Takungpao v Čungkingu. Z njim se strinjajo tudi drugi krogi, ki opazujejo razplet dogodkov. Japonsko ljudstvo že čuti strahote totalne vojne, s katerimi se je kitajsko ljudstvo seznanilo pred šestimi leti, ko so Japonci napadli Kitajsko.

Kitajski list trdi, da cesar Hirohito ni povabil premierja in članov japonske vojske klike na banket v svoji palači, ki se je vršil zadnji teden. To dejstvo je značilno. Na vse slične prireditve so bili v preteklosti povabljeni vsi vodilni člani kabineta in vojaške klike.

King napovedal poraz Nemčije

Japonska pride
na vrsto

Washington, D. C., 31. dec.—Admiral Ernest J. King, vrhovni poveljnik ameriške bojne mornarice, je napovedal poraz Nemčije v prihodnjem letu in poostreitev vojnih operacij proti Japonski. To napoved je izrekel na sestanku s časnikarji.

King, ki je član skupnega generalnega štaba Amerike in Velike Britanije, je dejal, da zavezniška strategija določa najprej poraz nacistične Nemčije, nakar pride Japonska na vrsto. Ta strategija je bila večkrat kritizirana v kongresu. Mnogi kongresniki in senatorji trdijo, da je najvažnejša ameriška fronta na Pacifiku in da Amerika ne bo dobila velike pomoči od svojih zaveznikov v Evropi, ko bo Nemčija poražena.

Admiral King je zagovarjal sedanje strategije na Pacifiku, ki je skakanje od otoka do otoka in da se mora nadaljevati do poraza Nemčije. On je izrazil dvom, da bi japonska mornarica, ki je dobila strahovite udarce, začela ofenzivo na Pacifiku.

Turčija vidi invazijo Balkana

Ankara, Turčija, 31. dec.—Turkajnski listi vidijo možnost invazije Balkana po sedmi ameriški armadi, katere poveljnik je general George S. Patton. Uvod v invazijo so zavezniški bombni napadi na nemške baze na Balkanu. "Velike zavezniške invazijske armade v Angliji, Belgiji, Afriki in na Korziki so pripravljene," pravijo listi. "Obisk nemškega feldmaršala Erwina Rommela balkanskih držav je dokaz, da naciji vedo, da je invazija blizu."

Mogočna nemška sila ob turški meji

Kairo, Egipt, 31. dec.—Sem dospela poročila se glase, da je Nemčija poslala 600,000 vojakov v Bolgarijo in da je mogočna nemška armada koncentrirana v bližini turške meje, 80 milj od strateških Dardanel. Poročila trdijo, da je nemško poveljstvo poslalo v prvih dneh tega meseca 40 vojaških divizij, opremljenih z modernim orožjem, v obmejne kraje nasproti turški Tracije.

Stanje premierja Churchilla se izboljšalo

London, 31. dec.—Premier Winston Churchill je osebno izjavil, da se je njegovo stanje izboljšalo in da je na poti okrevanja. On je izrazil upanje, da bodo vojne operacije Združenih narodov proti sovražniku prav tako uspešne kot njegova borba proti bolezni. Churchill je napadla pljučnica po konferenci z Rooseveltom in Stalinom v Teheranu, Perzija.

Admiral Roberts konferiral s Petainom

London, 31. dec.—Po nacijski kontrolirani radiopostaji v Vichyju poroča, da je admiral Georges Robert, bivši vrhovni komisar francoskih otokov na Karibejskem morju, dospel v Vichy, kjer je imel razgovor z maršalom Petainom, načelnikom francoske države. To je bilo prvo uradno razkritje, da se Robert nahaja v Franciji.

Berlin naznanil potop britskih rušilcev

London, 31. dec.—Nemsko vrhovno poveljstvo je naznanilo, da je bilo pet britjskih rušilcev potopljenih v bitki v Biskajskem zalivu, nemška podmornica pa je potopila nadaljnji rušilec v bližini Novofundlandije. Britska admiraliteta je prej poročala, da

Domače vesti

Obiski in posdravi
Chicago, — Poldo Hunter, Pontiac, Mich., je 31. dec. s svojo nečakinjo Bertho Krajewski iz Chicaga vred obiskala gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete.

Naili so mrtvega
Chicago, — Dne 30. decembra so naili v sobi hotela Story na severni strani mesta 28-letnega rojaka Alvina Dollarja mrtvega. Mrliški oglada je konstatiral, da je mladenič ležal v sobi mrtve najmanj tri dni, torej je umrl 27. decembra. Vzrok naglene smrti je menda srčna hiba. Pokojnik je bil sin rojaka Johna Dollarja iz Radleyja, Kans., člana društva 74 SNPJ. Truplo je bilo poslano v Kansas, kjer bo pokopano poleg njegove matere. Pogreb je v oskrbi Slovenskega združenega pogrebnege zavoda v Frontenacu, Kans.

Iz Wisconsin
Sheboygan, Wis. — Pred kratkim je tukaj umrl 29-letni Rudolf Kotnik za rano, katero je dobil, ko je bil po nesreči obstreljan na lovu na srne. Zapustil je ženo, dva otroka, starše, pet bratov in štiri sestre. — Dne 21. dec. je umrl 30-letni Frank Zagozen, ki je zapustil ženo, otroka, mater, brata in dve sestri. Zadnje čase je imel gostilno.

Vlak ubil rojakinjo
Imperial, Pa. — Pred dnevi je umrla 24-letna Frances Ušeničnik za poškodbami, ki jih je dobila, ko je vlak zadel avto, v katerem se je vozila z možem. Poleg moža zapušta otroka, očeta, sedem bratov in dve sestri.

Iz Clevelanda
Cleveland, — Dne 28. dec. je rojak John Kramer peljal z avtom v lekarno in med potjo je zadel ob voz ulične železnice. Odpeljali so ga v bolnišnico, kjer so ugotovili, da je bil le lahko pobit, nakar so ga poslali domov.

Poostreitev cenzure vojnih vesti

Preprečenje ugi
o invaziji

London, 31. dec.—Na podlagi sporazuma z ameriškimi vojaškimi avtoritetami so se uradniki britskega cenzurnega departementa obrnili na direktorja ameriškega cenzurnega urada, ki je Byron Price, in ga vprašali, ali je za ali proti poostreitvi cenzure vojnih vesti, kakor tudi ugiibanj v listih glede invazije zapadne Evrope po zavezniški sili. Pričuje se, da se bo Price izrekel za poostreitev cenzure.

Odgovorne ameriške vojaške avtoritete so predlagale preprečevanje objavljanja vesti in radijskih poročil v zvezi z ugiibanjem, kdaj in kje bodo zavezniški udarili po nacijski Nemčiji iz Anglije. Doznava se, da britski vojni urad podpira ameriške avtoritete.

Možnost je, da se bo cenzura raztegnila tudi na ameriške časopise in radiopostaje. Price je dal razumeti, da se strinja s predlogom. Cenzura novic v Veliki Britaniji, kakor v Ameriki, je protovoljna. Velika Britanija ima v tem oziru boljji ustroj glede cenzure vesti kot Amerika. Le ameriški kongres lahko uveljavi zakon glede poostreitve cenzure, toda dolej ni nihče predlagal te akcije.

Sin maršala Badoglija aretiran

Bern, Švica, 31. dec.—Nemška časniška agencija Transocean poroča, da je bil sin maršala Pietra Badoglija, predsednika italijanske vlade, aretiran v Rimu, kjer se je skrival.

sta dve britski križarki potopili štiri nemške bojne ladje v omejenem zalivu.

NACIJSKA PRO- PAGANDA USPE- VA V ARGENTINI

Podžiganje
med Argentino in
Brazilijo

AMERIŠKI KROGI
VZNEMIRJENI

Washington, D. C., 31. dec.—Hitlerjevi agentje so aktivni v Argentini in podžigajo sovratvo proti Braziliji in drugim latinskim republikam, da jih razcepijo. To dejstvo razburja ameriške uradne kroge.

Informacije o nacijski propagandi v Argentini vsebuje poročilo, ki sta ga objavila ameriška časnikarja Wilmont Lewis in Edward Weintal, ki imata tesne zveze z diplomatskim krogi ameriških republik. V tem je med drugim rečeno, da so španski falangisti (falasti) aktivni v Braziliji, zlasti v državi Rio Grande, kot Hitlerjevi agentje. Prav tako so aktivni v panamski republik. Falangisti širijo govornice, da je vojna med Argentino in Brazilijo neizbežna. "Cilj propagande je prozoren," pravi poročilo. "Hitlerjevi agentje so na delu, da ustvarijo sovratvo med Argentino in Brazilijo."

Poročilo dalje pravi, da so Hitlerjevi agentje skušali ustvariti veliko afero iz odpoklica Edwarda Labouga, argentinskega poslanika, iz Rio de Janeira, kakor tudi iz odredbe brazilske vlade, da katero je suspendirala iz svojih blaga vseh vrst ter prepovedala prenos denarja iz brazilske državne banke v Argentino.

Brazilija je pojasnila, da je uveljavila ekonomske ukrepe zaradi vojnih potežkoč, ki so nastale, ker Argentina noče pretrgati diplomatskih odnosov z Nemčijo in Japonsko. Brazilija trdi, da ukrepi niso diskriminacijskega značaja, čeprav so izzvali jezo argentinskih krogov.

Hitlerjevi agentje so bili zlasti aktivni v Argentini, dokler se niso pojavila očitna znamenja, da bo Nemčija poražena v tej vojni. Na delu so tudi sedaj, ker imajo oporo pri argentinski vladi. Ta je že večkrat v zadnjih mesecih demonstirala, da simpatizira z nacijsko Nemčijo.

Argentina je edina ameriška država, ki še ni pretrgala odnosov z Nemčijo in Japonsko.

Glasilo rudarske unije o smrti "new deala"

Washington, D. C., 31. dec.—Glasilo rudarske unije United Mine Workers of America, katere predsednik je John L. Lewis, piše, da Rooseveltov "new deal" umira že od l. 1937. Objavilo je članek z naslovom "New Deal Obituary", v katerem citira Rooseveltovo izjavo, da je izraz "new deal" zastarel in da ga je treba nadomestiti z novim. "Vsa socialna in kontrolna zakonodaja, uveljavljena v prvih petih letih Rooseveltove administracije, bi bila prišla vseeno iz potrebe časa in razloga, ker je predstavljala nujne reforme," pravi članek "Izraz 'new deal' je postal kolosalno napačno ime vseh časov." Prelom med Lewisom in Rooseveltom je nastal l. 1940, ko je predsednik rudarske unije podpiral Wendella L. Willkieja kot predsedniškega kandidata republikanske stranke v volilni kampanji.

Anglija "zamrznila" zaloge premoga

London, 31. dec.—Ministrstvo za kurjivo je "zamrznilo" vse zaloge premoga, katere posedujejo trgovci. Pojasnilo pravi, da je bil ta korak storjen z vidika potreb vojnih operacij. Premog bo na razpolago oboroženi sili, ki se pripravlja na invazijo evropskega kontinenta.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co.: \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in naročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (January 31, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam lost ne ustavi.

Rooseveltova nova taktika

Predsednik Roosevelt je zadnji teden rekel v nekem razgovoru, kakor je poročalo časopisje, da naziv "new deal" ne izraža več namenov in ciljev njegove administracije, zato bi moral biti nadomeščen z geslom: "Win the War!"

To bi pomenilo, da je konec novega deala v ekonomskem in socialnem smislu, katerega je Roosevelt napovedal leta 1932, ko je z letalom obiskal konvencijo demokratske stranke v Chicagu, katera ga je prvič imenovala za predsedniškega kandidata. Takrat se je Roosevelt zahvalil za nominacijo in slovesno izjavil: "I want a New Deal."

S tem nazivom so bile potem označene vse socialne in delavske reforme, ki so bile uveljavljene v letih depresije do začetka druge svetovne vojne. Med te reforme spadajo socialno zavarovanje, zakon za kolektivno pogajanje med unioni in delodajalci, razne omejitve privatnega dobička in spekulacij in celavrstna religijskih ustanov za brezposelne delavce, kakor tudi ustanovitve federalne korporacije TVA.

Za Ameriko so bile te reforme naravnost radikalne, ako ne revolucionarne, kajti organiziranim delavcem so dale moč in pre-stiž, kakršnega prej še niso imeli—na drugi strani so pa izzvale oster konflikt med vlado in kapitalisti. Zadnji so se čutili silno ponižani; prvič v zgodovini Združenih držav so izgubljali bitko za bitko in vpliv v federalni politiki.

Ta doba reform in konflikta med novodealsko vlado in privatnim kapitalizmom je pa bila abruptno zaključena z izbruhom vojne v Evropi, zlasti pa po japonskem napadu na Pearl Harbor, ki je potegnil Združene države v vojno. Kampanja za nove novodealske reforme in za razširjanje ter izboljšanje starih je prenehala. Rooseveltova vlada se je začela umikati. Z namenom, da pridobi privatne kapitaliste za kooperacijo v produkciji bojne opreme, je Rooseveltova administracija začela dajati privatnim korporacijam in političnim konservativcem v demokratski in republikanski stranki koncesijo za koncesijo. V poslednjih treh letih je novi deal popuščal in popuščal in v marsičem je izginil popolnoma.

Fakt je, da v novem dealu ni danes ničesar več novega. Vojna je marsikaj paralizirala in začasno odpravila—ako ne za stalno. Nekatere socialne reforme, ki so se prece ukoreninile, kakor na primer socialna zaščita in zakon za delavsko kolektivno pogajanje, vsakekor ostanejo trajno v ameriškem življenju.

Res je, da noben "novi deal" ne more vedno biti nov, ako ne postati simbol nazadnjstva. Vsaka stvar se mora razvijati in izpreminjati, če hoče služiti napredku.

Predsednik Roosevelt—kljub vsem kompromisom in ekspedien-cij v zadnjih treh letih—ni nazadnjak. Njegova sugestija, naj se geslo "New Deal" zamenja "Zmagajmo v tej vojni!" je ekspedienca. Danes je zmaga na bojišču najbolj važna—in glavno je to, da za zmago so tudi njegovi politični nasprotniki. Novo geslo torej pomeni edinstvo na notranji fronti, dočim "New Deal" pomeni no-tranji konflikt. Roosevelt sam vidi, da se je staro geslo izživelo.

Po vojni mora priti novo geslo, a ne le geslo, temveč tudi kon-kreten program za pozitivno delo v smeri ekonomske in socialne demokracije.

Diktator Franko razglasa reforme

Pred nekaj dnevi je španski diktator Franko naznanil amnestijo za politične jetnike, razpust fašistične milice in "več svobode" za časopise. To je naznanil potem, ko se je povrnila domov njegova plava divizija z ruske fronte in ko je njegova vlada prosila Anglijo in Ameriko oproščenja za razne indiskrecije.

Diktator Franko je obljubil, da bo okrog 8000 republikanov izpuščenih iz zaporov še pred božičem; da li se je to zgodilo, še ni znano. Političnih jetnikov v današnji Španiji je mnogo več ko 8000. Ob koncu civilne vojne so bile vse španske ječe natrpne s poraženimi lojalisti in zgraditi je bilo treba celo vrsto ujetniških ta-borišč za poldrugi milijon ujetnikov. Od onega časa jih je kolo-salno število umrlo pod kroglo in drugače, a še jih je na stotisoče.

Frankova "amnestija" je vsekakor le gesta, ki naj pokaže Ame-riki in Angliji, da španska falangistična diktatura ni tako slaba in lahko "dela business" tudi z zmagovito demokracijo. Njegova pri-vatna milica mu je pa postala prej nadlega kot zaščita, ker nepre-stano izziva konflikte z zatiranim ljudstvom. Zmagovitim zavez-nikom je treba demonstrirati, da se v Španijo vračata mir in zado-voljnost—in milica ni več potrebna.

Vprašanje pa ni, kako bodo te generozne geste učinkovale na Ameriko in Anglijo, veliko večje vprašanje je, kako bo to vplivalo na Špance same, pred vsem na španske delavce in kmetiče, na po-tlačene Basko in druge sloje, katerim je diktator pred petimi leti vzel vse pravice in svobodoščne. Špansko ljudstvo najbolj ve, kaj je izgubilo z demokratsko republiko in kdo je odgovoren za to izgubo.

Ali bo špansko ljudstvo verjelo diktatorju? Ali mu bo videlo skozi prste, da se ni prav nič izpremenil, da ni zavrgel svojega fašističnega prepričanja in da danes, ko je v silnih škripih, pobira dobitke s svoje muze in jih meče naokrog z namenom, da preslepi svojoje sodnika—španski narod—in zavleče svojo pravično obsod-bo, katero mu piše ta sodnik?

Da špansko ljudstvo ne mara Franka in njegove diktature, so jasni dokazi represije, s katerimi se Franko že pet let drži na po-vrhu in krmilu. Ves ta čas Franko dominira nesrečno špansko deželo s terorjem, ki ni nič boljši kot je bil Mussolinijev teror in kot je danes Hitlerjev teror, le manjši je.

Glasovi iz nasebina

Politika je "palitika"

Hermine, Pa. — Zadnjič sem omenil, da bom v tem dopisu pisal nekaj o politiki, o drugi in naši. Kar se nas tiče, je zdaj glavno, da smo aktivni v Sansu in pomožni akciji za stari kraj. Podpisani je tajnik postojanke in se je zavezal, da bo neustrašeno delal za združenje narodov. In prav tega se nekateri ljudje najbolj boje, češ, da narodi še niso zreli za združenje.

Pred nekaj imam raztrgan list New Leader, čijega naročnik sem, odkar izhaja. Nekdo je bil v dobrih rokah pod uredništvom Jamesa Chesla, socialista Debove vrste, sedaj ga pa urejuje neki Bohm. Od kraja sem mislil, da bo dober, toda sem sčasoma videl, da je mož zelo prežet s predsodki proti Sovjetski uniji, proti kateri je dosti propagande v tem listu.

V tej raztrgani številki, ki sem jo prejel teden pozneje, je tudi propaganda proti jugoslovanskim partizanom in proti Adamiču, katerega naziva za "sopotnika". Člankar, neki Jonathan, tudi pravi, da je Zdru-ženi odbor južnoslovanskih A-merikancev — komunistična or-ganizacija. Pa si pomagaj! V očeh nekaterih ljudi, ki bi mo-rali vedeti bolje, je vse "komu-nistično", kar izpodkopava dis-reditirane režime kralja Petra in velsrbskega poslanika Foti-ča v Washingtonu. Vse to je zlobno obrekovanje.

Sveti oče je zadnjič imel go-vor po radiu, v katerem je ob-sojal moritve v tej vojni — ni-jih pa obsojal v Španiji pod te-ristom Frankom. Med drug-im je dejal, da je vzrok te voj-ne — znanje in brezverstvo. Torej je papež priznal, da je njegova cerkev še vedno tam kot je bila, ko so preganjali Ga-lileja in druge radi zasledovanja znanja, ki je "svetemu očetu" še vedno na poti. Zakaj ne pri-znaja kaj je delal osem let v Nem-čiji, ko je nemškimi škofom dal nalogo, da morajo podučiti ka-toličane, da pomagajo pri volit-vah Hitlerju na krmilo, da s tem izpodrinejo socialne demo-krate, ki so bili blizu zmage?

Prijatelji, pazimo na znanje, kajti le znanje bo zmagalo nad temo. Učimo se poštenosti. Z moderno strojno produkcijo bo tudi dovolj obleke in jela za vse, samo ako bo človeška dru-žba kolikšaj pravično in pošteno urejena. Šele takrat se bodo u-resničile besede Kristusa, kate-rega sovražniki civilizacije tudi danes izrabljajo za svojo mo-šnjo. Delujmo tudi za svobodno Jugoslavijo.

Zdaj pa malo o sporu nekat-erih naših dopisovalcev z ured-nikom Prosvete Ivanom Mol-kom. Podpisani je bil vselej na njegovi strani, ker ga oseb-no poznam od leta 1908 kot svo-bodomiselnca in boritelja za po-zabljenega človeka. Ako se včasih tu in tam malo sporeče-mo, ne pomeni dosti, kajti no-ben človek ni perfecten. In kak-šen urednik bi moral biti, če bi ne smel povedati svojega mišljenja? To bi ne bila nobena demokracija in, bi morali pri-

znati, da nismo zreli zanjo. Če se vselej ne strinjamo z njim, imamo zadoščenje v tem, da nam priobčuje dopise, za kate-re smo sami odgovorni. On pa je odgovoren vsemu članstvu. Kritika le izpolnjuje človeško družbo in upam, da smo v A-meriki sposobni obdržati demo-kracijo. V Rusiji in drugod pa bo tudi prišla v doglednem ča-su, ko mine nevarnost zaslužnje-nja.

Par rojajov me je že opomni-lo, naj napišem kaj v podporo uredniku in malo okream cleve-landske dopisovalce. Well, pod-pisani ni še nikdar iskal prepi-ra in ga tudi zdaj ne bo. Ven-dar moram napraviti nekaj o-pazk.

Naš Milan Medvešek je okreal Barbiča, ker je Jankovihu pred-bacival tistih \$50, katere je pre-jel kot nagrado za svoje 25-letno trdo delo kot zastopnik Prosvete. To res ni bilo tolerantno s strani Barbiča, oponašanje te bore nagrade. Prav tako je tu-di "večni popotnik" naredil na-pako proti Molku, ker je napi-sal tisti močno pretirani dopis proti njemu. Podpisani ne mo-re trditi, da je en sam odstotek naročnikov proti Molku, dasi potujem po štirih državah že zadnjih deset let.

Torej Tone, nikar ne preti-ravaj. Kar je dobro za Rusijo, še ne pomeni, da je dobro za Ameriko. Čitaj tudi knjige in boš videl, da tudi Amerika pla-nira za svoje državljane. "Kapi-talizem bo tudi v tej deželi iz-rinjen — z davki in drugim — in tudi reforme so nam zagoto-vljene, kajti brez teh se bo de-žela pogreznila še v večjo krizo kot je bila ob nastopu "new deala."

Glede Milana naj rečem to, da ni bratsko, ko je zafrknil brata Choka iz Cantona, O., z "zelencem" in mu hoče radi tega kratiti pravico do dopisova-nja v Prosveti. Choka osebno poznam, ker sem že prenočeval v njegovem domu, ko sem bil na potovanju po Ohio. Je inte-ligentnejši mož, je dosti posku-sil v prvi svetovni vojni in nje-govo mišljenje zdravo.

Malo opazke tudi na hudo-mušno sugestijo mojega znanca Alesha, ki je dejal, da ne vidi druge poti kot da glavni odbor odstavi urednika, ako neče ta-ko pisati kot zahteva neki od-stotek članstva, ali pa naj gre sporno vprašanje na splošno gla-sovanje. To bi bila lepa klofuta vsej delegaciji zadnje kon-venције, ker bi člani lahko rek-li, da so bili delegatje sami idi-oti, ker niso razumeli predložene resolucije glede smernic Prosvete.

V Rusijo imamo vsi več ali manj zaupanja, ker oni res u-mirajo za novi, boljši red. Oni pokladajo temeljni kamen za družino vsega sveta. Uresniču-jejo se besede pokojnega soci-alističnega znanstvenika in e-lektričnega "vizarda" Steinmet-za, ki je rekel, predno se bo pi-salo leto 2000, da se bo delalo samo dve uri na dan, ljudje pa bodo imeli vsega v izobilju. In Rusija polaga veliko važnost na

znanstveni razvoj svoje dekele in pred to vojno je delala čude-že v gradnji industrije. Res-nica je, da prakticira kolekti-vizem in nam dokazuje, da je izpeljiv. Doprinesli so velikan-ske žrtve in zato bo njihov spo-menik slovel večne čase.

Kar se tiče svetovnega miru in Balkana, je pa dobro orisano v knjigi My Native Land.

Anton Zornik.

Prispevki za pomožno akcijo

Detroit.—Ker se mi ne vidi pravilno, da bi bili priobčeni samo prispevatelji v sklad Sansa, ne pa prispevatelji za pomožno akcijo, sem napravila račun, ki ga pošiljam za priobčitev v Prosveti. Za pomožno akcijo za sta-ri kraj so darovali od začetka naše postojanke 34 JPO-SS do zaključka tega poročila sledeči posamezniki in organizacije:

Društvo 121 SNPJ \$70, John in Frances Berling \$40, društvo Triglav 144 ABZ \$35, po \$25 društvo 751 SNPJ in Josephine Dolina (Boyton, Okla.), Anton in Agnes Majer \$21, Joseph in An-na Koss \$18, dobiček od prodaj-nih listkov \$17, John in Kath-erine Krainz \$17; po \$15: pevski zbor Svoboda, Matt in Frances Urbas, Louis in Jennie Urbas; po \$12: klub 114 JSZ, Mary Po-ličnik, John Rovšek, družina John Rotar; po \$11: Anton Poto-kar, Charles in Helena Gaber; po \$10: Joseph Korsic in žena, Mary Knes, Plahar in Knes (skupaj \$10.40), mr. in mrs. Jour-nay, Joseph in Lia Menton, John in Elizabeth Plahar; po \$8 Loy-renc Sluga; po \$7: Anton in Je-ra Grum, Anton in Veronika Cedičnik, Anton in Mary Jurca; po \$6: Andrew in Mary Pregel, SND, Hrečak, Frank in Anto-nia Režnik, Albert in Anna Na-prudnik, Joseph in Ursula Grum; po \$5.50: družina Novak.

Po \$5: Frances Mežek, Frank in Cecilja Oblak, Martin Men-ton, John in Mary Šajn, Frank Kres, mr. in mrs. Jaglich, Jo-seph Anžiček in žena, Frank Mi-kušič, Joseph in Ana Kotar, Mike Gregorich, John Spolar; po \$4.50: Katie Stimec; po \$4: Math Zaachtuz; po \$3: August Plett, Albin in Ana Sardoner, L. K. Junko, John in Victoria Zehel, John Janc, Frank Hostnik, Frank Paulich, John Uller (?); po \$2: Anton in Jennie Samec, "Nekdo", John Zornik, Gabriela Schmidt, Evanka Schmidt, mr. in mrs. Turk, Sterniša, družina Soholuk, Louise Bozich; po \$1.50: Joseph in Rose Urbas.

Po dolarju: Jakob in Frances Gorup, Frank Werholtz, Ana Wolcansek, Viktorija Hrešak, Joseph Millek, Mary Bernik, J. in A. Sinc (?), John Spelar, Joe Vesecek, Joe Zupancic, Tomaž Kopsak, Leo Korjan, Frank Mrak in žena, Ežabel Schiltach, Mat Korosec, Agnes Kršinič, Louis Kern, Joe Kocvar, Ana Potoč-nik, Frances Lousin, Helen Kr-šinič, Ciril in Mary Rant, France Kopel, Feliks Blatnik, Joseph Hren, M. Ruzich; po 50c: Olga Suhulko, Joe Devjak, Te-hovnik, Anton Semec, Anton Benek, Auble; po 25c Katherine (?) Kern, Andrew Sluga.

Imela sem ogromnega dela, da sem spravila skupaj te številke za vsakega posameznika za 16 mesecev nazaj, to je od pričetka naše podružnice, ki je bila usta-novljena septembra 1942. Sku-šala sem paziti, da ne bi napra-vila preveč napak in da bi bila vsota kolikor mogoče pravilna. Pa vseeno se lahko vrine poma-ta tu in tam.

Do sedaj smo nabrali skupaj \$857.81, ako imam pravilno izra-čunano. Na glavni urad JPO-SS je bilo poslanega \$830.22.

V slučaju, če sem pri kakem imenu ali vsoti napravila poma-to, zapisala premalo ali celo ime izpustila, prošim, da mi oprostite in me obvestite, da se stvar popravi.

Se nekaj, da bo vsem razum-ljivo. Tukaj niso vštete vsote, ki ste mi jih izročili predno je bila ustanovljena postojanka, kajti tisti denar sem sproti po-šiljala gl. predsedniku SNPJ Vincentu Cankarju in je bilo vse priobčeno v Prosveti.

H koncu se moram zahvaliti vsem za božične kartice in vo-štila, ki sem jih prejela iz vseh kotov naše Unije. Se celo "Big Tony" se me je letos spomnil. Prav lepa hvala vsem! Kakor vi meni želite vse najboljše v bodo-čem letu, enako vam tudi jaz želim. Želim, da bi prišli trije

Uradniki newyorškega sveta čevljarke unije CIO. Od leve na desno: Isadore Rosenberg, W. S. Gallmer in Rocco Franceschini.

kralji in prinesli človeštvu mi-ru in kadila. Prav za prav so ka-dila že prinesli, miru pa še ne. To so tisti kralji, ki se skupaj se-stajajo—Roosevelt, Churchill in Stalin.

H koncu naj omenim malo po-moto v mojem zadnjem poročilu o prispevku \$25 mrs. Josephine Dolina (ne Dolinar) iz Boytona, Okla., ki jih je poslala naši po-stojanki po rojaku (ne stricu) Antonu Potokarju.

Katherine Krainz, tajnica.

Glas iz Kanase

Frontenac, Kana.—Staro leto gre h koncu—mogoče bo že za-tonilo, ko bodo objavljene te vr-stice. Kot navadno, se bodo de-lali računi in obresti prištevale h glavnici.

Prijatelj s severovzhoda mi želi veselo praznike in obenem vpraša, zakaj bolj pogosto ne pišem v Prosveti. Stvar je te-žavna. Ako kaj napišem, čeprav je resnica, se kaj hitro zameri. Torej moram biti sam svoj cen-zor.

Kar se tiče našega mesta, tudi nimam posebnega poročati, ker korakamo bolj rakovo pot. Več-krat, posebno sedaj, ko nimam boljše polovice kot jo ima "Big Tony", moram kar sam v prodaj-alno. Ko smo še tu imeli za-družno prodajalno, so ob tem ča-su kaj radi spraševali, kolikšne bodo dividende, kupovali so pa v Pittsburgu, češ, da je tam ce-neje. Pri vsej tej kratkovidno-sti pa se je nekaj le razdelilo med zadrugarje. Sedaj, ko je vse v privatnih rokah, še ene smotke ne dobiš, ali za nežni spol malo cukerkca.

Sedaj imamo pri življenju še Slovenski pogrebni zavod. Po pravici povedano, Slovenci v okraju Crawfordu in Cherokeeju bi morali biti ponosni, kajti v 48 državah Unije je to edini zavod s tem imenom. Ali žal jih je še precej, ki se ne zavedajo, kaj bo potem, če se to podjetje propade.

Torej mi se borimo le za vašo korist. Vaša dolžnost je, da otro-kom raztolmačite pomen takih podjetij, ne pa se izgovarjati, češ, otroci so to hoteli. Pri vsem tem nasprotstvu zavod dobro ob-stoji. No, kjer je pravo gospodarstvo, je vseeno napredek.

Sedaj pa malo o tukajšnjih ci-tateljih. Mnogi so mnenja, naj bi spis izkušnje starega nase-ljenca izšel v obliki brošure, ker stvar je precejšnjega pomena.

Žena pokojnega Majka Pencila se prav lepo zahvaljuje vsem prijateljem in znancem za obis-ke pokojnega moža za časa bo-lezni. Prav tako gl. uradu SNPJ za izplačano smrtnino, Slo-venskemu pogrebniemu zavodu za lepo urejen pogreb, bratu An-tonu Shularju za poslovični go-vor ob odprti krsti in na pokopališču, vsem darovalcem ven-cev in cvetlic in vsem bližnjim in oddaljenim za udeležbo pri pogrebu. Torej še enkrat priar-ča hvala vsem skupaj.

Naj se povrnm tja, kjer sem pričel—pri računih. Vse sem le-po skupaj spravil in prebriček ka-že—000. Želim, da bi bilo v no-vem letu bolj mirno, in to na vseh frontah.

Frank Krajsel, 27.

Čudna je justica

Dillonvale, O.—Prot koncu le-ta se bom tudi jaz oglašil v Pro-sveti, kakor se to spodobi pošte-nemu naročniku, ki skozi vse le-to čita dopise. Ampak je še veli-ko naših ljudi ali članov, ki se bolj malo zanimajo za dopise. Govoril sem z dvema članoma in ju vprašal, če bereta povest Iz-kušnje starega naseljenca. Od-

govorila sta mi—ne! Eden je de-ljal, da je preveč zaposlen, drugi pa, da le malo bere.

Mene pa dopisi tako zanimajo, da rajši pustim župo ali krvavi-ce na mizi, samo da dobim Pro-sveto v roke in se takoj pogo-lbim v dopise, posebno pa v take kot je spis tega starega naselje-nca. Ubogi človek, koliko je mo-ral pretrpeti v svojem življenju. To je več kot more človek pre-nesti. Jaz bi svetoval, da bi se ta spis ponatisnil v knjigi ali brošuri, ki naj bi se prodajala po taki ceni, da bi prišla v čim večjem številu med ljudi. Mi-slim, da ameriška zgodovina še do danes ne pomni takega juna-ka, ki bi stal kot kamen neomag-ljiv. Ako bi ta starček potrebo-val kakšno pomoč, bi mu iz srca rad poslal pet dolarjev, ako bi vedel za njegov naslov, da bi imel veselje vsaj še teh par me-secev življenja.

Tistemu sodniku in okrajne-mu odvetniku, ki sta ga obsodi-la, bi bilo tudi dobro nategniti usesa, da bi bila vsaj dve milji dolga. Kdo bi mogoče rekel, to je bilo v starih časih.

Pred 15 leti se je skoro na enak način storila velika krivi-ca našemu rojaku Joevu Bower-su v Danvillu, Ill., ki je bil radi neke "cifre" obsojen v dosmrtno ječo, potem pa je bila kazen toliko spremenjena, da sme po 20 letih zapora prositi za pomilo-ščanje. Tako so meni pisali iz urada državne pomilostitvene komisije. Za Joeva Bowersa sem že poslal dve prošnji za po-milostitev, ali so obe ovrgli. Po-tem sem se z mojim odvetnikom obrnil naravnost na tistega okrajnega prosekutorja, ki ga je spravil v ječo, če bi bilo mogoče dobiti Bowersa iz zaporov. Neke-ga dne res pride pismo od tiste-ga odvetnika, da je vse "O. K.", da je on dober prijatelj podgo-verjerna države Illinois in da upa, da ga bo dobil ven za malo vsoto.

Z mojim odvetnikom sva se takoj dogovorila in pisala temu človeku, ki je spravil Bowersa v ječo. Naročila sva mu, naj ta-koj prične z delom in da bo v te-ku tedna v njegovem uradu go-tovo \$50 za začetek, drugih \$50 pa dobi, kakor hitro jih bodo Bowersovi prijatelji skupaj zbra-li, sigurno pa v enem mesecu. Jaz bi mu bil vse na enkrat po-slal, toda sem upošteval nasvet svojega odvetnika.

Tako je šlo naprej eno leto, drugo leto. Potem ga moj od-vetnik zopet vpraša, kaj je s to zadevo, da je že čas, da bi bil Joe Bowers oproščen. Zopet je naju potegnil za nos, enkrat ta-ko, drugič drugače.

Jaz sem mu lepo poslal sto do-larjev. Njegovo ime in naslov je Ebner O. Furrow, 303-304 Danville Building, Danville, Ill. Njegov naslov omenjam zato, da se ne bo še kak rojak tako prehladil skozi tako osebo. Če bi kdaj s tem človekom skupaj šnops pila, bi mu tudi jaz stopil na prste prav po gorenjsko. To-da dovolj o tem.

Upravištvu Prosvete pošiljam naročnino za šest mesecev za Joeva Bowersa in še za nekega drugega rojaka. Zimo imamo do sedaj še precej mlo. Ampak pravijo, ako ni hudega mraza do novega leta, je pa potem toliko huji.

Tako gre leto h koncu. Upam, da nam novo leto prinese kaj boljšega in iz srca želim, da bi bilo tega klanja v Evropi kmalu konec. Tudi jaz imam dva si-nova v armadi. V zadnji vojni sem pa tudi jaz nosil hlače Stri-ca Sama. Srečno novo leto vsem, Prosveti pa mnogo novih naroč-nikov.

Frank Oblak, 176.

Od leve na desno: William Green, predsednik ADF, Frederick C. Crawford, predsednik Zveze ameriških tovarnarjev, in Philip Murray, predsednik CIO.

Človekova prehrana

Dorastel, ali kakor pravimo, "zrel," normalen človek tehta nekako 70 kilogramov. V začetku svojega življenja sestoji človek iz ene same celice, ki tehta približno 0,000.004 gramov. Tekom nekaj desetletij ali križev pa se zra te celice poveča za okroglo milijardkrat. Obe številki težko dojmemo s svojim razumom.

Pa tudi zrela ali odrasla celica, kakor človek, ni vedno enaka. Danes izloča porabljenosti snovi, jih nadomešča z zaužitimi hranili.

Tako se ta celica-človek razvija v štirih letih popolnoma. Njegove mišice, kri, kosti, živci—vse je v teh štirih letih zopet prenovljeno, vse zopet iz novega materiala narejeno. Na tak način se človek v svojem življenju nekako nad dvajsetkrat "prerodi," na novo rodi ali kako bi imenovali ta pojav. Ta celica-človek v 70 letih, če jih doživi, poje in izpije približno 1400 krat svojo lastno težo, kar bi dalo lep tovorni vlak z živežem naložen. Celica-človek porabi največ trdih zaužitih snovi za svojo energijo. Njegova delavnica jih spreminja v ogljikovo kislino in v vodo. Toplota, ki nastaja pri tem gorenju, služi za vzdrževanje življenja. Ta živila imajo nekako isto nalogo, kakor pri avtomobilnih bencin, ali kakor premog pri lokomotivah.

Poskusimo, kako je to: Polozimo na kos porcelana majhne koščke kakršnegakoli živila, na pr. meso, kruh, maslo, sir, sadje, sladkor... Držimo to nad plamenom. Živila kmalu porne. Nastaja dušik. Zasledili bomo tudi morda majhen plamenček. Po dolgem segrevanju na plamenu lahko naposled tudi zelo vodena živila, kakor mleko, salato, krompir, jagode itd. pripravimo do tega, da bodo gorela.

Taki in drugi poskusi pravijo, da vsebujejo vsa živila ogljik, ki pri zgorenju daje toploto. Gorenje živil in gorilnih snovi se lahko vrši v različnem tempu. Če na primer, zmešamo ogelni prah s kalijevim salpetrom, je gorenje že takorekč v eni sekundi končano. V človeškem telesu gore živila nekako pri 37 stopinjah. Tukaj je gorenje zelo počasno, ali toplota, ki nastane iz enega grama živil, je prav tako močna, kakor če bi ista snov v isti količini zgorela na zraku pri vročini več sto stopinj.

Množina ali moč toplote se meri po kalorijah. Kalorija je toplota, je vsota toplote, ki je potrebna, da segreje en liter vode za eno stopinjo. So dobre in slabe gorilne snovi—in tako so tudi visoko in manjvredna živila. Gram oglja da, če zgore popolnoma, 8 kalorij. Gram petroleja 11, gram bencina 11, gram drv 11, gram masti 9, gram beljakovin 5,6 (v človeškem telesu samo 4 kalorije). Ogljikovi hidrati (sladkor, škrob) nekako 4, čisti spirit 7 kalorij. Iz tega se torej vidi, da je med človeškimi živilmi mast najboljše "gorivo." Daje dvakrat toliko toplote kakor sladkor ali škrob. Zato imamo nehotne pozorni rajši bolj mastno, bolj zabeljeno hrano. Polarna ljudstva pojedjo mnogo masti, bivalci v tropskih kra-

jih pa v glavnem ogljikove hidrate.

Potreba kalorij je pri človeku odvisna od različnih okoliščin. Najvažnejša so:

1. **Starost.** V starosti od 2 do 4 let potrebuje človek komaj 50% kalorij od količine, ki jo potrebuje odrasel človek. Od 5 do 7 let 60%, od 8 do 11 let 80%, od 14 do 18 let pa 95%.

2. **Telesna teža.** Med odraslimi enakosti starosti je potreba po kalorijah v splošnem odvisna od teže telesa.

3. **Delo.** Delo zelo vpliva na potrebo kalorij. Tako potrebuje 70 kg težak človek, če ves dan miruje, dnevno 1680 kalorij. (Za 1 kg teže rabi v eni uri 1 kalorijo). Drvarji okroglo 5600 kalorij, človek, zaposlen v pisarni pri šurniku in pri teži 70 kg potrebuje za 24 ur povprečno 2600 kalorij, krojač 2700, hlapec 2900, mehanik 3200, strugar 3250, čevljar 3430, zanjec, mlatič 4300, kosec 4800 kalorij. 70 kg težak človek potrebuje, če miruje, v eni uri približno 70 kalorij, pri duševnem delu 77 do 78, pri pisanju 90, pri risanju (stoječ) 110 do 120, pri petju 80 do 125, pri igranju na klavir 110 do 175, pri žaganju drv 460 do 500, pri hoji za vzdrževanje življenja. Ta živila imajo nekako isto nalogo, kakor pri avtomobilnih bencin, ali kakor premog pri lokomotivah.

4. **Konstitucija.** So, kakor vemo, ljudje in živali, ki tudi pri slabi hrani in živahnem gibanju bolj debelo kakor drugi pri dobri hrani. V prvem slučaju zgoraj našemu snovi zelo leno in radi teža ne zgori vsa hrana, ampak se je del spremenil v maščobo in se tako tako polni.

Človek, recimo, srednje krepak, potrebuje pri šurnem delu v 24 urah skupaj 2900 kalorij, torej hrano, ki bi morala imeti okroglo 700 gramov sladkorja in okroglo 400 gramov masti. Samo s enim živilom ni mogoče kriti vse potrebe telesa po kalorijah, kajti telo potrebuje gotovo količino beljakovin, masti in ogljikovih hidratov. Zato mora biti vzeta pametna mešanica različnih živil. Vzemimo iz zdravstvenih in gospodarskih razlogov tretjino kalorij iz živalstva (meso, mleko, maslo, sir, jajca) in dve tretjini iz rastlinstva. Dnevna hrana naj bi pri srednjem delu vsebovala 90 gramov beljakovin, 50 gramov masti in 500 gramov ogljikovih hidratov (sladkor, škrob).

In tako dalje... Pri prehrani se dajo doseči lepi prihranki, če ima človek pravičen pojem, kako naj bo hrana sestavljena, da bo dosegena potrebna količina kalorij, kar pomeni, da bo sit in zadovoljen. In bi šole, tudi ljudske prav ustrezale, če bi v svoj učni načrt sprejele pouk o sestavljanju hrane in nje izbiri.

Razumimo stanejo v različnih živilih različno. Za isti denar kupimo pri novem krompirju, od števil odpadke, 7500 kalorij, pri korenju 5200, pri grahu 1100, pri paradižnikih 650, pri hruškah

Slika, ki je prišla v Ameriko iz Stockholma, Švedska, kaže nemške delavce pri odstranjevanju podrin poslopj v Berlinu, ki so jih razdejale angleške bombe.

630, pri špinaci 560, pri kumarcah 230, pri glavni salati 140, pri šparglju 70, pri svinjski masti 4900, pri margarinu 3900, pri kravici 1550, pri dobrem siru 820, pri slaniku 2700, pri slanini 2700, pri presnem maslu 820, pri kurjem jajcu 1800, pri jajcu 170, pri golobu 150, pri raku 45 kalorij.

Beljakovine dobimo v čistem svojstvu v jajčnem beljaku. Veliko beljakovin je tudi v sesedenem mleku, v sirih, v pustem mesu in sočivu.

Če hočemo preiskati, ali ima to ali ono živilo kaj beljakovin, naredimo tako-le: Živilo, ki ga hočemo preiskusiti (beljak, meso, klobaso, sir, kruh, moko, mleko itd.), denimo v poskusno steklenico. Oblijmo jo z nekaj kubičnimi centimetri s salpetersko kislino in grejmo, da zavre. Če je kaj beljakovine v živilu, bo čez nekaj časa porumnelo. Po kemičnem pojmu je beljakovina zamotana snov: sestoji iz ogljika, vodika, kisika, dušika, žvepla in fosforja.

Maščoba (olje) je zveza iz maščobnih kislin in glicerina. Ker ima mnogo ogljika, zgore s sajastim plamenom. Poleg navadnih maščob in olja imamo tudi takozvane "žlahtne" maščobe. Te imajo poleg zgoraj navedenih snovi še dušik in fosfor ter so, čeprav jih je malo, zelo pomembne in važne za življenje.

Ogljikovi hidrati sestojijo iz vodika in iz kisika. Vodik in kisik sta v istem razmerju, zastopana kakor v vodi, to je, vodika 2 dela in kisika 1 del. Za človeško prehrano so važni sledeči ogljikovi hidrati: Grozdni sladkor, trstni sladkor in škrob. Grozdni sladkor daje sladkost grozdju, črešnjam, slivam, češnjam, figam in večini južnega sadja. Trstni sladkor uživamo kot sladkor v kockah, in sili v kavi in čaju. Škrob je pa glavna snov žita in krompirja.

Poskus, koliko sladkobe imajo živila v sebi, naredimo tako: S šibico kapnemo na kos kruha ali

na prerezani krompir, ali sploh na živilo, ki ga preiskujemo, nekaj kapljice joda. Mokro mesto, kamor je padla kapljica joda, začne polagoma postajati temno-modro do črnega. To je takozvani jodov škrob, ki nastane, če se spoji jod in škrob. Ta reakcija je zelo občutljiva in po barvi lahko razsodimo, ali je v njem mnogo škroba in sledkorja v dotičnem živilu. Tako se lahko preiskuje kostanj, pšenica, moka, makaroni, itd.

Kurje jajce tehta povprečno 50 gramov. Od tega je 6 gramov lupine, 29 gramov beljaja in 15 gramov rumenjaka. V rumenjaku samem je okrog 3 grame čisti beljakovin, 6 gramov masti in v ostalih 7 gramih še okrog 4 grame beljakovin.

Hranilna vrednost jajca ni baš tako velika, kakor se navadno misli. Če bi hotel človek živeti le od jajc, bi jih moral dnevno snesti 30 do 40.

Da kokaoli boljše nesejo jajca, jih moramo krmiti z apnom, mavcem in kalijevim kloridom. Dobra kokoš iznese na leto do 400 jajc.

Kako shranimo in konzerviramo jajca? Ako jajce leži dalj časa na suhem zraku, izhlapeva iz njega voda. Lupina ima namreč nevidne luknje, kakor človeška ali živalska koža in skozi te luknje izhlapeva voda, zrak pa prihaja na njeno mesto in prinaša s seboj bakterije. Tako nastaja gnilo jajce—zaprtak. Če se pa zrakom prepreči dohod v jajce, pa ostane jajce še dolgo sveže.

V velikih jajčarnah se to dela s hladnimi prostori, kjer je vlažnost zraka 80% in toplota nič stopinj. V domačem gospodinjstvu pa se to doseže, če se pomože jajce z apnom. Pri tem je postopati sledeče: Vzame se en del žganega apna in 4 dele vode. To se pomeša. Ko je ta mešanica narejena, se razredči z vodo, da tako nastane nekako apneno mleko. To mleko se potem vlije na jajca, ki so zato že pripravljena v določeni posodi. Nalije se pa tega apnenga mleka toliko, da je od zgornje vrste jajce peden visoko tega mleka. Apneno mleko srka namreč iz zraka ognjenčev kislino in se tako spoji z apnom ter s tem zapre pot zraku do jajc.

Mesto, da bi se jajca "pospenečila," se naredi lahko tudi to-le: Recimo 100 jajc se položi v glinene posode in preko jajc se nalije toliko razredčenega vodnega stekla (1 kg vodnega stekla se razredči v 5 kg vode), da je še kakšnih 5 cm nad zadnjo vrsto jajc. H koncu se poveže odprtina s pergamentom in pokrije z desko.

V nekaterih krajih mažejo jajca tudi z vazelinom, ali se pokladajo v kuhinjsko sol.

Približna starost "svežega" jajca, ki ni konzervirano, se določi tako, da položimo jajce v raztopnino: 100 gramov kuhinjske soli 1 litra vode. Če je jajce starejše od 5 dni, splava na vrh, ker so se v njem že nabrali plini. Tako tekočina s kuhinjsko soljo se po porabi natoči v temno steklenico, se dobro zapre in je

tako pripravna za več let za poskuse o svežosti jajc.

V kavi je kofein, ki daje zrnatosti kavi svoje pravo ime—in pomen. V kavi je 1%, v čaju 2% kofeina. V čajici kave iz 15 zrn, je približno 0,15 gramov kofeina. 1 do 2 grama kofeina učinkuje strupeno, vendar če bi se hoteli z njim umoriti, bi trebalo že precej kofeina použiti. Konja in goveda usmrtime s 100 grami kofeina, kar bi dalo nekako 650 čaj kave. Kava pa še daleč ni tako škodljiva kakor nikotin in alkohol. Pri normalnem človeku pospešuje kava velike duševne impulze, veča sposobnost mišljenja, logičnost misli se s kavo zaključuje hitreje. Izginja tudi utrujenost in nerazpoloženje.

Popiti veliko kofeina, to se pravi veliko kave, kjer bi se zavilo 0,5 do 1 gram kofeina, povzroča naglo utripanje srea, trepet, blesketanje v očeh, blodnje v budnem stanju, kot posledica velike nervoznosti in razburjenosti. Občutljive ljudi zapusti spanec že pri 0,1 do 0,2 grama kofeina, to se pravi, če izpijejo 2 čaj kave ali čaja. Ti naj zvečer ne pijejo kave.

Odsvetuje se piti kavo vsem, ki trpe na srčnih, ledvičnih in živčnih boleznih. Za občutljive ljubitelje kave se zdaj izdeluje kava, ki je prosta kofeina. S pomočjo benecola in drugih rastlinskih sredstev se kofein iz kave takorekč ves odstrani. Taka kava tudi za občutljive osebe ni nevarna. Vse to ne velja za žitno kavo, ki se je pri nas toliko popije, ker ni denarja za pravo kavo.

Vodo poznamo pač val, saj imamo neprestano z njo opravka v taki ali drugačni obliki, da, ona je za življenje ne samo nujno potrebna, brez nje sploh ni življenja. Zato je dobro, če si vodo s kemičnega stališča po domače ogledamo in njeno bistvo nekoliko preberemo.

Kemično čista voda sestoji iz vodika in kisika. V naravi pa voda pravzaprav ni nikoli čista. Vsebuje različne sestavine in količine apna, mavca, razne magnetne spojine, kuhinjsko sol, železne soli, kislj, dušik, ogljenčev kislino (in to je to takozvana slatina), organske spojine, in če pogledamo kapljico s mikroskopičnim očesom, vidimo še cel svet drobnih živalic: mikrobov, bakterij, bacilov itd., ki se svobodno, čeprav zelo na gosto gibljejo v tej kapljici vode. Vse te spojine so po našem pojmu v vodi raztopljene. Sledijo mnogokrat tudi večje nesnažnosti kakor sluzasti drobiči in drugo. Najdiščeja voda je vsekakor deževnica in snežnica. Ali tudi ti dve vodi imata v sebi zračne pline. Morska voda je razmeroma bogata na kuhinjski soli: Vzhodno morje ima na pr. 1%, Severno 3%, Mrtvo morje pa 25% soli. Rečna voda in studenčnica, katerima pravimo tudi "sladka voda," ima manj soli, zato pa več apna, mavca itd. Slatina, kakor že rečeno, ima pa največ ogljikove kisline. Da ima tudi vodovodna voda raztopljene razne snovi, se lahko prepričamo sledeče:

Denimo na stekleno ploščico nekaj kapljic vodovodne vode. Zraven pa približno isto količino destilirane (precejene) vode. Previdno grejmo in videli bomo, da precejena voda izhlapi in ne pušči za seboj nobenega zaostanka, med tem pa ostane za vodovodno vodo bela apnena skorja. Če to skorjo oblijemo s solno kislino, zapeni in zakumi.

Napolnimo, recimo, polovico steklenice z vodovodno vodo. Pridenimo nekaj kapljice solne kisline in raztopimo v tej mešanici bariumklorida. In to segrevajmo. Voda bo postala belomotna, znamenje, da je v njej mavec.

(Dalje prihodnjic.)

Nu prenosi dr. Mačka

London, 22. decembra (ONA). — Iz jugoslovanskih virov prihaja vest, da je moral prvak hrvaško kmečke stranke, dr. Vladko Maček, zapustiti svoje posestvo v Kupincu. Nemci so ga baje prepeljali v zloglasno koncentracijsko taborišče Jasenovac, kjer se nahaja pod nemškim nadzorstvom. Znano je, da je že na tisoče jugoslovanskih patriotov umrlo v tem taboru.

Filmska igralka Ramsey Ames.

Čiščenje evropskega zemljevida

Napisal Carl Hartman

Ena močnih solucij za problem poljskih meja bi bila ta, da bi se naselili vsi v Evropi živeči Poljaki na ozemlju, ki leži nekako 150 km bolj proti severozahodu kot ona poljska država, ki je obstojala leta 1939.

Osnove take solucije raziskujejo zdaj ameriški in britanski krogi, ki bi radi zacelili globoko rano poljsko-ruskih odnosov, ki je nastala, ko je Moskva lani pretrgala diplomatsko zvezo s poljsko vlado v Londonu.

Moskovska konferenca je prepuščala rešitev poljskih meja za čas po vojni. Od tistega časa sem je pridobila na vplivu ideja, da se nadomesti poljska izguba teritorija na vzhodu s pridobitvami na severu in zahodu, in sicer na nemški račun. Kje bodo meje te poljske države in do kje naj segajo, je še popolnoma odprto vprašanje, o katerem se še razpravlja.

Toda obstoji še drugo vprašanje, nameč kdo naj živi v notranjosti teh meja.

Sovjetsko-poljski prepričanje za prebivalstvo ravno tako kot za meje same. Ko sta si Berlin in Moskva razdelili Poljsko leta 1939, je prišlo na milijone Poljakov Rusom v roko. Predno pa se je rdeča armada u-maknila iz teh predelov v poletju 1941, so sovjetake oblasti odpravile v notranjost Rusije pretežno večino tega poljskega prebivalstva.

Sovjeti so preselili približno 120.000 Poljakov, med njimi 75.000 vojakov, v Iran. Na tisoče se jih pridružio Kosciuskovski diviziji, ki je bila pred kratkim formirana na Ruskem v okviru rdeče armade.

Toda sovjetska in poljska vlada sta si v laših glede vseh preostalih. Moskva trdi, da jih je mnogo postalo sovjetskih državljanov. Poljaki pa trde, da jim je nemogoče stopiti z njimi v zvezo, da dožene, ali je res tako ali ne. Neposredni povod za pretrganje rusko-poljskih odnosov je bilo dejstvo, da je poljska vlada upoštevala nemške obtožbe, da so Rusi pomorili zelo visoko število poljskih častnikov.

Toda ta prepričanje je le majhen del manjšinskih sporov, ki trgajo Evropo, prav posebno pa centralno Evropo že skozi dolga stoletja. Ozglejte si zemljevid, ki kaže mesto političnih mej ali gorskih reliefov, narodnostne meje, oziroma jezikovna območja. Videli boste nevernetno mešanico pastrih barv, ki kažejo obrise krajev poseljenih od Poljakov, Ukrajincev, Belorusov, Nemcev in vseh vrst drugih narodnosti. Toda poleg tega se nahaja na zemljevidni karti še nešteto malih madežev in pik, ki kažejo kraje, kjer se nahajajo takozvani jezikovni otoki velikih narodov.

Tu najdeš Poljake, ki žive obdani vsenaokoli od Ukrajincev in Litvancev, Rumuncev med Madžari in Madžare med Rumunci, a Nemce zopet vso povsod. Manjline, tudi one, katere njihovi sosedje najbolj upoštevajo in najbolj dostojno z njimi ravnaajo, so vedno velik vir neprijetnosti in težav. Sudetski Nemci, ki so izpodkopali

čehoslovajsko republiko, so najbolj klasičen primer za to.

Prav nič torej ne bodimo presenečeni, če vidimo na prvem mestu med zagovorniki prenosa narodnostnih manjšin predsednika Čehoslovake dr. Eduarda Beneša. Dr. Beneš posebno naglašja, da je bilo poskušeno troje solucij za manjšine, razpršene širom Evrope in da so se vse tri-ponesrečile:

1. Nemška metoda zatiranja, in eksterminacije.

2. Metoda stare avstro-ogrske monarhije — ki predstavlja več ali manj prislino asimilacije. Polom Avstro-Ogrske je pokazal, da tudi ta pot ne vodi nikamor.

3. Metoda Lige narodov. To je bila metoda internacionalnih garancij za vse manjšine. Nemški petokolonci so pokazali v vseh deželah, kako more spreten in brezobziren agresor izkoristi v svoji prid te vrste ureditev.

Strokovnjaki so mnenja, da bi bilo preseljevanje milijonov Poljakov v neke vrsto novo poljsko deželo, ter povratek drugih milijonov Nemcev v Rajh težka in za one, ki bi se selili tudi jako bolesta stvar. Toda bilo bi na vsak način razmeroma lažje v času, ki bo sledil neposredno koncu vojne. Nekateri in med njimi dr. Beneš so uverjeni, da ugodnosti in korist, katero je pričakovati od te preselitve, daleč presegajo vse neprijetnosti in nedostatke načrta.

Seveda, napraviti evropski zemljevid popolnoma "čist" bi bila nemogoče naloga. Pač pa je povsem mogoče, da se stvar izvede v tolikem obsegu, da postane petokolonstvo stvar preteklosti ali pa vsaj jako omejeno. V vsaki posamezni deželi bi izginilo mnogo notranjih sporov, kar bi pomagalo h konsolidaciji. Tudi dvojne šole, ki so jako draga stvar, bi izginile in več sredstev bi se moglo posvetiti izgraditvi šolstva v domačem jeziku. — ONA.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

se val društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v to svrhu.

Nadi nastavljeni lokalni in potovalni zastopniki za določene okraje so:

- Louis Barborich, za Milwaukee, Wis. in okolice.
- Anton Jančevich, za Cleveland, Ohio in okolice.
- Andrej Pirš, za Ely, Minn. in okraje Minnesota.
- Frank Klus, za Chisholm, Minn. in Chisholm in okolice.
- Frank Cvetan, za Tice Hill, Pa. in vse sosednje vzhodne Penno.
- Anton Zornik, za Herminia, Pa. in vse sosednje Pennsylvania.
- Joe Peternei, za Liberty, Pa. in sosednje Penno.
- John Zornik, za Detroit in okolice.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svoje narodne direktne liste

PROSVETA

2857 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Kitajski civilisti čakajo pred trgovino na odmerke riisa.

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J.-e

(Se nadaljuje.)

Zares je dospel Tomaž skozi Tranco in mimo stolpov Naše ljube Gospe na obzidje, na priljubljeno setališče. Tam se je pričel sprehajati sem in tja, po svoji navadi z dolgimi, neenakomernimi koraki.

Kakor vsakdo ve, je obzidje mesta Saint-Malo zgrajeno izredno mojstrsko delo. Pot za obzidjem, ali bolje vrh obzidja tik za prsobra-
nom se sme šteti med najlepše promenade na svetu. Z višine tega pogled čudovito svobodno
čez peščine pod obzidjem in dalje ven preko vse morske gladine, ki je razprostrta pod nebom, kakor neizmerno pravilno ogledalo, sedaj modro, sedaj sinje, sedaj črno, sedaj sivo. Danes, ko se vspanja Tomaž po kamenitih stopnicah do obzidne poti, tam med Mitniškimi in Mežnarskim stolpom, pokrivajo nebo težki oblaki, ki vsak čas menjajo svojo obliko in odbijajo vedno drugačno luč firmamenta. Njih odsev odeva morsko gladino kakor s poljubljajočo kopreno mehke svile, ki preliva svojo barvo iz golobje sivine v tinte temnega jekla. Kakor pa je ta pogled razkošno lep, mu Tomaž le ne privošči niti pogleda. S sklonjeno glavo in skrbnim licem korači, kakor človek, ki ga tro težke misli. Tako pride Tomaž mimo Mitniškega stolpa, ne da bi videl stražnika, ki stoji pred "Prašno brano" in se opira na svojo sulico.

Kakšnih petdeset korakov dalje, in še precej predno dospo do Mežnarskega stolpa, se pa Tomaž nenadoma ustavi.

Baš je dospel do zagate, ki jo imenujejo Malonezi "Ulico Plešče mačke". Ta zagata končuje tik pod obzidjem, tako da se njena zadnja, kakor sedlo povprek postavljena hiša odpira z glavnimi vratni na ulico, z zadnjimi vrati pa na stezo nad obzidjem. Tu obstane Tomaž in upre svoj pogled na okna te zadnje hiše.

Očitno zapazi tam nekaj, kar je pričakoval, kajti naenkrat pogleda okrog sebe, ali ga morda ne opazuje neľub radovednež, potem pa se spusti z obzidne stene čez obzidje po ozkih stopnicah in udari s tolkačem na mala vrata te hiše z dvojnimi izhodom.

37

Ob oknu poseda Juana in zre venkaj, na morje.

Njeno stanovanje je najmanj za seženj višje, ko obzidje. S komolci se Juana naslanja na desko pri oknu ter opazuje obzidno stezo, zobčasti prsobra, zrcalno gladino in jadrne oblake na nebu. Ko Tomaž vstopi, se Juana niti ne ozre, dasi ga je slišala priti.

Tomaž se ji vkljub temu približa, sname klobuk, pozdravi na način plemičev, seže v ponudeno roko ter jo nese k ustom, da jo poljubi. Juana je dobro vzgojena svojega ljubicea, da ji izkazuje te dvorljivosti, dasi še nekoliko nerodno.

"Duša moja," jo potem nagovori, "dušica, kako se počutite danes?"

Ona zmigne z glavo, pa ne odgovori besedice. "Kaj se ne počutite dobro v tem kraju?" jo vpraša, ne da bi spustil ročico.

Soba sicer ni urejena preveč razkošno, vendar pa kaže marsikatero meščansko udobnost, kakor dobre in visoke postelje, globoke naslanjače, velike izrezljane omare, polne najfinejšega platna.

Vrhutega najdeš v sobi tudi precej redkih reči velike vrednosti, kar kaže, da so prebival-

ci zelo premožni, ali morda celo bogati. Zlasti je mnogo svilenih preprog, pletenih in vezanih redkih kobercev ter mnogo lepo izdelane srebrnine. Vse to pa je nekako zneženo z vseh strani in neskladno, tako da vidiš na prvi pogled, da je pridobljeno; kakor je naneseš slučaj. Poleg zofe, ki je izhajala iz gobelinske delavnice, ki dela za samega kralja, vidiš navadno slamnato stolico, in poleg krasno emailirane srebrne posode navaden ilovnat vrč.

Da govorimo istino, se Juana sama prav nič ne briga za vse te reči. Po navadi španskih dam, svojih rojakinj, ki se vedno skrbno briga za svoj nakit, dom in stol pa rade zane-marjajo, se sprehaja brez dela tudi ona po nepospravljenih sobah sem ter tje in misli le na to, kako bi se lepše in razkošnejše oblekla, lepo našminkala in po najnovejši modi napudrala. Tomaž se na tihem čisto čudi takšnemu življenju, ki je tako različno od vsega onega, kar je spoznal v Saint-Malou, in se nikdar ni mogel navaditi na to, da vidi svojo ljubico vedno le nedelavnih rok, kakor krade bogu čas, ko imata na primer njegova mati ali pa sestra doma vedno polne roke dela.

Nato misli Tomaž tudi sedaj, ko jame govoriti:

"Bojim se, da vam je dolg čas, vse te ure, ko vas moram puščati samo."

Skrbno afrizirana glavica se iznova zamaje. Juana odgovori ravno dušno:

"Nič se ne dolgočasim. Pa povejte mi, ali nikdar ne posije sonce v tej vaši domovini?"

"O, gotovo!" odgovori Tomaž. "Saj pride sedaj kmalu lep majnik, ki je vedno tako solnčen. Potrpajte nekoliko, dražestna dušica moja!"

Odkar ju je ljubezen spravila in prikovala drugega na drugega, se ne tikata več, kakor da je tikanje bilo dobro le za prepir in sovraštvo. Sicer je pa res, med dvema zaljubljen-cema, tudi najstrastnejšima, je manj zaupanja, ko med dvema smrtnima sovražnikoma.

Juana pa odgovori, in prvič pokaže v svojem odgovoru, da je razburjena:

"No potrpljenja imam pa že res dovolj! Kaj niso potekali že trije tedni ali že celo več, odkar ste me spravili v ta prizon, ki ga vam na ljubo ne zapustim ne po dnevi ne po noči? Saj ste mi vendar obljubili, da bo tega konec, in sicer kmalu! Mislite vendar na to in storite, kar je potrebno, da bo stvar enkrat že urejena!"

"Tomaž je ves zmeden in ne zna odgovoriti ničesar gotovega. Namesto tega pa ji pričenja dvoriti in ji zagotavljati svojo ljubezen. Dekle pa le trdovratno vprašuje, zato opusti Tomaž govoritve in se spravi na dejanja. Ta dejanja so bila dovolj zgovorna, da je zaljubljena Juana za nekaj uric docela pozabila na svojo frizuro in obleko in na svojo prostovoljno zapor, marveč se je udala neodoljivemu žaru korzarjevemu, ki ga je strastna udanost zaljubljenke netila vedno iznova.

"Oh, da, seveda! Takoj izpočetka je Tomaž obljubljal, in potem celo prisegal, da novi zapor, ki se mu mora podvreči njegova nekdanja jetnica, ne bo trajala dolgo. "Le tako dolgo," je zagotavljal, "dokler ne pregovorim Malonezov in Malonežank, da prijazno sprejmo tujko med se, kajti brez tega ukrepa bi te spravil v nevarnost, da bi te sprejeli prav neprijazno..."

(Dalje prihodačji.)

OIL BARREL POLKA ON MAKIN BEACH

AMERICAN SOLDIERS, with rifles on their shoulders, help to bring ashore oil drums for the Makin Island invaders. LST and other landing craft loaded with supplies anchored on a coral reef about a mile offshore and floated the supplies onto the shore.

ki dolgi beli črvi... In nobene ure ni v izbi, ki bi tiktakala in to dolgo tišino delila. In nobene luči od nikoder, nobenega žarka, nobenega glasu. Le eden je glas, le en sam je klic, daljen in pust, klic vsega neznanega in skrivnostnega.

"Po čemu vse to, moj Bog?" je vprašala teta Pavla. "Ti, ki imaš sonce in zvezde, po čemu ne daš meni čašo mleka in skorje kruha?"

"Nič ni kruha in mleka tudi nimamo!" je zaklical Martin z veže.

Vstopil je in zaprl vrata za seboj. Teta Pavla je videla, da ima Martin v rokah veliko temno steklenico.

"Zganje sem prinesel!" je dejal Martin in obraz mu je sijal veselja. "Zganje te bo okrepčalo, pij, kolikor se ti poljubi!"

"Oh, še nikoli v življenju nisem pila zganja," je kliknila teta Pavla in segla po steklenici.

"No, jaz ti pomagam," je govoril Martin, "le pij, zganje je zoper vsako bolezen. Kdo ve, nemara se vstaneš poskočna, ozdraviš..."

Nastavil ji je steklenico na usta in ji privzdignil zglavje. Teta Pavla je pila slastno, je pila dolgo, in ko je hotela nehati, je Martin prigovarjal in jo sili, da je pila dalje. Pila je, da ji je teklo zganje po bradi na vrat, na prsi, pila je, da je pri tem zatila oči in da so ostala njena usta zalita in široko odprta...

"Le še malo ga je, popij še ostanek!" je govoril Martin in odgnal steklenico.

Nagnil se je nad teto Pavlo in poslušal. Ni dihala več in njeno srce tudi ni bilo. Odgnil je odev, iskal, premetaval vse po postelji in potem privlekel izpod slamnjače veliko črno nabasano nogavico. Strahoma jo je držal v rokah, jo gledal, jo tehtal in jo primaknil bliže k očesu. Zgoraj je bila prevezana z vrvice, ki jo je razvezal in pregrizel z obmi.

Ozrl se je po teti Pavli. Njena zevačja usta so se zakrenila v stran, bilo je, kakor da bi se smejala prezirno, in izpod zgornje ustnice je štel edini zob, bel in sam in strašen. Levo oko se je odprlo in zrlo uporno in nepremično v Martina. Delal se je večerni mrak in metal na lice tete Pavle počastne sence.

Martin se je odmaknil od postelje s svojim plenom in segel v nogavico. Izvel je cunje in same cunje. Ostrmel je in divji krik se mu je izvil iz prsi.

Planil je k teti Pavli. "Prokleta, sleparka!" je kričal in jo zgrabil za vrat. Tresel jo je in vzdigoval glavo, ampak teta Pavla se ni ganila.

"Dve leti sem te zastoj redil, dve leti si mi sedela na vratu. Namesto cekinov so v nogavici cunje, povej, kako si mogla tako? Povej, zgani se, zini besedo..."

Teta Pavla je zevala na široka usta in gledala na levo oko. To oko je bilo škodoželjno, zlohotno in tako strašno nepremično. Martinu je sedla ona na možgane. Prijel se je za glavo in zbežal na plan.

Teta Pavla je ostala sama v izbi, brez vseh, tudi brez tete

Pavle. Zakaj njena dušica se je združila s tistim klicem vsega neznanega in skrivnostnega in je šla k Bogu na sodbo zavoljo črne nogavice.

SMEH PRED SMRTJO

Kadarkoli se spomnim blede črtnke Konstantine, me obide groza pred življenjem. To so trenutki hipnega spoznanja lastne nemoči in ničevosti, v katerih bi človek obupal, da jih ne zagrinjajo valovi življenja sproti v pozabljenje. S fantovsko obupanostjo bi vzdignil čašo z zadnjim napojem in jo izpraznil do dna, da ni na svetu toliko lažnjivih Mefistov, ki nas znajo tako lepo preslepiti in prevariti. In to je dobro! Bomo vsaj srečno prijadrali do utrujenosti starca in tedaj rešimo brez napora z enim samim vzdihljajem to čudno življensko uganko.

Toda Konstantina ni tako mislila. Kdo je Konstantina? Naj povem, kako sva se spoznala? Ni treba! Dovolj je, če povem, da sva sedela nekega pomladanskega večera v parku, oba nesrečna in zlovijna.

Ona je neprestano bajala in se pri tem smejala tako tuje!

"Vidite," je govorila, "meni je življenje šala. Nikoli še nisem bila žalostna. Le raztrgani čveljčki me še razburijo. Tudi otroci me včasih razdražijo, zakaj neprijetno je poslušati otročji smeh. Pa jaz se tudi sama smejem, ali ne od srca. Kakor na odru... Pride mlad kavalir in se mi prikloni do tal in me šablonsko zasnuhi. Ošabna gospodična se mu našmeje tako prešerno, zvočno, sladko, da se tresejo hlačice staremu gospodu

tam v parketu. Mladi častniki si vihajo brčice in mežikajo z desnim očesom. Ti navihanci, ha... ha... ha..."

Ni odnehala. Med smehom in nepretrgano je govorila. Rojena v pariškem predmestju in poznavala ne očeta ne matere. Pravi pa, da je imela sestro... Mlad, življenja željni bogataš se je tedaj zagledal v njene oči. Z lepim glasom in še z lepšim stasom je prišla na gledališki oder. Pela je zadnjič v Stuttgartu. Tam je zbolela in skoro umrla. Izgubila je glas; samo smeje se še lepo. Zda je guvernantka pri neki židovski obitelji. Gospod ima živinske oči; njegova žena je debela in neguje, štiridesetletna, v svojem srcu ljubezen za krepkega komija, ki prinaša vsak večer milostljivi ključ. Otroci, trije krivogledi kreteni, so razposajeni in zmerom siti; velik križ je ž njimi. A njuhaje je, kadar pride "papa" poslušat. Oba živinske oči kot jezen vol. Strašno. Toda žalostna ni nikdar. Zmerom se smeje, ha, ha...

"In meni je življenje šala. Zato ne razumem vas, ki pobešate glavo in gledate v tla." Kaj iščete tam?"

Vprašanje zahteva vedno resnico, a kdor odgovarja, laže, četudi je prisegel. Molčati je najbolje. Konstantina ni bila s tem zadovoljna. Privila se je k meni in njene oči so me prosile...

"Odkrila sem vam svoje življenje in sem mislila, da mi boste hvaležni. Da mi tudi vi poveste, kako ste živeli!"

"O prav rad, gospodična. Torej, rojen sem tam in tam. Rod-

bina mi je vladajoča dinastija. Kraljestvo ali cesarstvo, vseeno. Bogatija. Imamo ministre, generale, vojake in lakaje. Državni zaklad... Slavno zgodovino... Pradede iz desetega stoletja po Kristu. In kar je poglavito, imamo dobro verno ljudstvo. Skratka, jaz sem princ, gospodična, seveda incognito..."

Z neko sladko zlobo sem ji fantaziral vse to in s posmehom zavrnil tihotapsko misel, ki me je videla v kočiji. Pet lakajev in veliko perjanico na general-skem klobuku je videla tista hudomušna misel.

(Dalje prihodačji.)

Razni mali oglasi

MOŠKI IN ŽENSKÉ

za procesiranje živil
Vojno produkcijska tovarna
Starost brez obzira
Dobra plača
FOOD PROCESSORS
2342 Elston Ave.

VICTORY VERSES

THE HURTLEST GUN
THAT EVER EXPLODED
IS THE HARBORLESS ONE
THAT WASN'T LOADED!
NATIONAL SAFETY COUNCIL

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, visticine, časnika, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, čelškim, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA

ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE
NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Cene smerni, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2637-59 SO. LAWNDALE AVENUE

TELEFON ROCKWELL 4884

Tam se dobe na kajo tudi vsa ustmena pojasnila
CHICAGO, ILL.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in pridobi eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino k oni naročnik. List Prosveta stane vsa enaka, na člane ali družine \$6.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri ustanovitvi \$1.50 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za člane S.N.P.J. List Prosveta je naša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročen na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snizati datum za to vrsto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.50
2 tednika in 7.00	2 tednika in 11.00
3 tednika in 9.00	3 tednika in 15.00
4 tednika in 11.00	4 tednika in 19.00
5 tednikov in 13.00	5 tednikov in 23.00

Za Evropo je \$8.00

Ispešite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v plaču in si naročite Prosveto, list, ki je naša lastnina.

PROSVETA, S.N.P.J.

2637 So. Lawndale Ave.

Chicago 23, Ill.

Priložite polnjam naročnino na list Prosveto vrsto \$

1. Ime _____ Čl. družine \$.

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od naslednjih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine \$.

3. _____ Čl. družine \$.

4. _____ Čl. družine \$.

5. _____ Čl. družine \$.

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Filmska igralca Martha
O'Driscoll

Deset povesti

Anton Novačan

TETA PAVLA

(Se nadaljuje.)

"Ne da bi vedela, odgovarja teta Pavla, "le nevoljna sem bila med boleznijo. Godrnjala sem že, ker sem bila lačna. Martin mi je dajal malo jesti. Ko sem prišla, toliko, da se je spomnil, da sem mu teta, sestra očeta njegovega, in me je vzel pod streho, šele potem, ko sem obljubila,

da bo edini vse za menoj dobil."

"In tvoja črna, nabasana nogavica?" povpraša pravični Bog.

Teta Pavla se je zgrozila in je zatislila oči, da bi se skrila pred obličjem pravičnega Boga. Toda Boga je videla tudi zdaj, in tako strogo so bile njegove oči, da ni mogla ničesar tajiti. Prosila je odpusčenja zavoljo nogavice... Da ni šlo drugače... Da je Martin skopuh, da jo je hotel vreči pod kap, da ji ni jesti dal... A nič ni zaleglo pred Bogom. Bog je bil vsiljiv in strašen. Legel ji je na prsi ka-

kor težak kamen, ugrabil jo za srce, ji stiskal srce neusmiljeno, in stolpi ji je na čelo hladni znoj. Teta Pavla je zavpila na pomoč, odprla oči in se razgledala.

Spomnila se je, da ji je Martin obljubil mleka in kruha. Le še enkrat mleka in kruha bi rada teta Pavla. Da se malo ogreje in pokrepča in potem zaspi še pred nočjo. Zakaj najhujše so za teto Pavlo dolge črne jesenske noči. V želodcu glad, roke pretežke in mrtve, pod hrbtom pekoča bolečina, morda so se že zaredili črvi na živem telesu, ta-

IF SUBSIDIES ARE STOPPED—